

بررسی علل تاخیر ازدواج جوانان در عصر حاضر

مرضیه خدای^۱

چکیده

پژوهش حاضر به بررسی علل تاخیر در ازدواج جوانان در عصر حاضر پرداخته است. روش تحقیق توصیفی تحلیلی و روش گردآوری کتابخانه ای صورت گرفته است. اطلاعات، در حیطه ارزش‌های فردی، اجتماعی و فرهنگی گردآوری شده است. همچنین عوامل مختلف همچون مشکلات اقتصادی، مشکلات فردی، مسائل و علل اجتماعی، تاثیرات خانواده در تاخیر ازدواج، تحصیلات، جامعه، آمار طلاق و عدم اعتماد جوانان به یکدیگر، مهریه های سنگین و اعتیاد، مورد بررسی قرار گرفته است که یافته ها نشان می دهند، علاوه بر اینکه مشکلات اقتصادی یکی از مهم ترین علل تاخیر ازدواج جوانان بخصوص پسران است؛ روابط مدرن امروزی نیز باعث سهولت در ایجاد رابطه ما بین دختران و پسران شده؛ روابطی که تنوع و جذابیت های ظاهری و دل فریبی دارد و باعث رفع نیازهای جنسی و عاطفی آنها با کمترین مقدار احساس مسئولیت و عدم اعتماد طرفین به یکدیگر و دوری آنها از امر ازدواج شده است. این در حالی است که نیازهای جنسی، خود انگیزه بزرگی در جوانان برای ورود به امر ازدواج است.

کلید واژه ها : ازدواج ، جوانان ، جامعه ، عدم رغبت ، مشکلات ازدواج

^۱ طلبه سطح ۲ مدرسه علمیه فاطمه محدثه (س) اصفهان، Marziye.۷۱.kh@gmail.com

ازدواج به عنوان زمینه ساز ایجادکننده نهاد خانواده، نقش بسیار مهمی در زندگی افراد و جامعه ایفا می کند. با این حال، چالش های مختلفی از جمله عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی، تمایل جوانان به ازدواج را کاهش داده است. دگرگونی ها اجتماعی و فرهنگی، تاثیرات چشمگیری در این قرارداد اجتماعی ایجاد کرده است و سبب کمرنگ شدن تمایل به این امر مقدس و آسمانی شده است.

در متن ارائه شده به طور جامع به بررسی اهمیت ازدواج، چالش های پیش روی ازدواج در جامعه امروزی و دلایل کاهش تمایل جوانان به ازدواج پرداخته شده است و از کتب و چندین مقاله برگرفته شده که در هریک از آنها به نکاتی در رابطه با موضوع اشاره کرده، بطور مثال در کتاب پاسخ به مسائل جنسی و زناشویی اثر دکتر هانا استون و دکتر ابراهام استون، به پرسش های جنسی و مشکلات جنسی زوجین بطور مفصل پاسخ داده شده ولی در رابطه با دیگر مشکلات ازدواج صحبتی نشده همچنین در مقاله سن ازدواج: عوامل افزایش و راهبردهای کاهش آن به نویسندگی عباس رجبی در رابطه با سن ازدواج و علل عدم ازدواج جوانان صحبت شده ولی در مورد مسائل زناشویی و جنسی کمتر صحبت شده یا در کتاب برنامه ازدواج موفق اثر ساسان سیادت مفصلا در رابطه با مهریه، مسائل روان شناختی و زوج درمانی صحبت شده ولی در رابطه با مشکلات اقتصادی که یکی از مهمترین دلایل عدم ازدواج جوانان است کمتر صحبت شده است. در مقاله ای با عنوان علل و راه حل های تاخیر در ازدواج جوانان به نویسندگی دکتر زهرا نیک منش و دکتر یحیی کاظمی نیز بصورت پرسشی و آماری در رابطه با موضوع گفته شده، که می توان گفت در متن حاضر بطور مفصل تر در مورد تمام مسائل و مشکلات جوان عصر امروز در رابطه با عدم رغبت به ازدواج صحبت خواهد شد.

مفهوم شناسی

در هر بحثی لازم است ابتدا معانی کلمات روشن گردد زیرا تا مفهوم اصلی و دقیق کلمات روشن نشود هر تلاش و کوششی در تبیین موضوع موثر نخواهد بود و از اشتباهات و لغزش ها ایمن نخواهد بود.

مفهوم ازدواج

ازدواج در لغت: ازدواج برگرفته از واژه زوج به معنای جفت در مقابل فرد^۱ و به معنای قرین شدن با یکدیگر، شوهر کردن، زن گرفتن و زناشویی است.^۲

ازدواج در اصطلاح: ازدواج رابطه ای حقوقی است که برای همیشه یا مدتی معین به وسیله عقد مخصوص بین زن و مرد حاصل شده و به آنها حق می دهد که از یکدیگر تمتع جنسی ببرند.^۳

در تعریفی دیگر ازدواج و زندگی زناشویی یک پدیده طبیعی قراردادی است.^۴

مترادف ازدواج: پیوند، تزویج، زناشویی، عروسی، مزاجت، موصلت، نکاح، وصلت

ازدواج، واژه ای است که در لغت به معنی جفت شدن دو نفر به طور رسمی و قانونی است. این واژه در زبان فارسی از ریشه زوج به معنای جفت و قرین در مقابل فرد، به کار رفته است. از این رو ازدواج به عنوان یک نهاد اجتماعی و فرهنگی بطور کلی بین دو نفر از جنس مخالف انجام می شود. در این تعریف ازدواج نشان دهنده قرین شدن و پیوند دو نفر برای تشکیل خانواده و زندگی مشترک است. متضاد ازدواج، طلاق است.

طلاق، فرایندی است که طی آن زوجین تصمیم می گیرند زندگی مشترک خود را خاتمه دهند و از یکدیگر جدا شوند.

جوان

مترادف برنا و هرچیز که از عمر آن چندان نگذشته باشد.^۵

انسان، حیوان یا درخت که به حد میانه عمر طبیعی خود رسیده باشد.^۶

مترادف جوان: برنا، شاب، نورسته است و متضاد جوان، پیر است.

رغبت

^۱ جوهری، الصحاح، ص ۳۲۰

^۲ دهخدا، لغتنامه دهخدا، ص ۱۵۸.

^۳ معین، فرهنگ معین، ص ۳۲۴.

^۴ شهید مطهری، نظام حقوق زن در اسلام، ص ۸۹.

^۵ دهخدا، لغتنامه دهخدا، ص ۳۱۴.

^۶ عمید، لغتنامه عمید، ص ۲۵۹.

رغبت از لحاظ لغوی به معنی میل داشتن و آرزوست.^۱

مترادف رغبت : آرزو، اشتیاق، تمایل ، خواست، هوس.

ازدواج به عنوان یکی از پایه‌های اساسی تشکیل خانواده و در نتیجه جامعه، از دیرباز مورد توجه جوامع مختلف بوده است. اما در عصر حاضر، با تغییرات گسترده اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی، آمار ازدواج در بسیاری از جوامع کاهش یافته است و به نوبه خود، مشکلات اجتماعی متعددی را به همراه داشته است که بررسی و تحلیل آنها از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

دلایل تاخیر ازدواج

کاهش تمایل جوانان به ازدواج در عصر حاضر ناشی از مجموعه‌ای از عوامل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و روانشناختی است. در زیر به برخی از مهم‌ترین دلایل کاهش ازدواج اشاره می‌شود:

- **تغییرات اقتصادی:** افزایش هزینه‌های زندگی، بیکاری، عدم امنیت شغلی و مشکلات اقتصادی دیگر، بسیاری از جوانان را از ازدواج باز می‌دارد.^۲
- **تغییرات فرهنگی:** تغییر در ارزش‌ها و باورها، افزایش فردگرایی، تاخیر در سن ازدواج، افزایش تحصیلات زنان و ورود آنها به بازار کار از جمله عوامل فرهنگی موثر در کاهش آمار ازدواج هستند.
- **تغییرات اجتماعی:** گسترش ارتباطات مجازی، تنوع سبک زندگی، افزایش طلاق و تغییر در الگوهای خانواده از جمله عوامل اجتماعی موثر در این زمینه هستند.

مشکلات اقتصادی جوانان و تأثیرات آن بر ازدواج در عصر حاضر

مشکلات اقتصادی، به عنوان یکی از مهم‌ترین موانع ازدواج در عصر حاضر، می‌توانند به صورت‌های مختلفی خود را نشان دهند:

- **بیکاری و عدم امنیت شغلی:** یکی از بزرگ‌ترین چالش‌هایی که جوانان با آن روبرو هستند، بیکاری یا داشتن شغل‌های با درآمد پایین و عدم امنیت شغلی است. این وضعیت، آینده شغلی و مالی نامشخصی

^۱ معین، فرهنگ معین، ص ۱۱۵.

^۲ هانا استون، ابراهام استون، پاسخ به مسائل جنسی و زناشویی، ص ۲۷۷

را برای جوانان ایجاد می‌کند و ترس از ناتوانی در تامین نیازهای یک خانواده، آنها را از تصمیم به ازدواج باز می‌دارد.^۱

- **هزینه‌های بالای زندگی:** افزایش هزینه‌های زندگی، از جمله هزینه‌های مسکن، خورد و خوراک، بهداشت و درمان، تحصیل و تفریح، فشار زیادی را بر جوانان وارد می‌کند. تامین این هزینه‌ها برای یک فرد مجرد دشوار است و تشکیل خانواده و افزایش تعداد افراد تحت تکفل، این فشار را چندین برابر می‌کند.

- **مهریه‌های سنگین:** امروزه تعیین مهریه زیاد به عنوان مشکل از سوی جوانان پسر و خانواده‌های آنها برای ازدواج ذکر می‌شود.^۲

- **مشکلات تامین جهیزیه:** در بسیاری از جوامع، تهیه جهیزیه به عنوان یکی از سنت‌ها و الزامات ازدواج مطرح می‌شود. هزینه بالای جهیزیه، به ویژه در خانواده‌های کم‌درآمد، می‌تواند به عنوان یک مانع بزرگ برای ازدواج دختران عمل کند. مشکل تهیه جهیزیه به نظر برخی از دختران به عنوان عاملی جهت انصراف خواستگار از ازدواج مطرح می‌گردد.

- **عدم دسترسی به مسکن مناسب:** تامین مسکن مناسب، یکی دیگر از دغدغه‌های اصلی جوانان برای ازدواج است. در جامعه سنتی، پسران پس از ازدواج، زندگی مشترک خود را در خانه پدری آغاز می‌کردند، اما امروزه تمایل دارند در مسکن مستقل و جدا از خانه پدری باشند به همین دلیل برای آغاز زندگی مشترک با مشکل تهیه مسکن روبرو می‌شوند. افزایش قیمت مسکن و اجاره بها، بسیاری از جوانان را از داشتن مسکن مناسب محروم کرده و این مسئله، تشکیل خانواده را با چالش جدی مواجه می‌کند.^۳

- **بدهی‌های دانشجویی:** بسیاری از جوانان، به دلیل تحصیلات دانشگاهی، با بدهی‌های سنگین دانشجویی روبرو هستند. این بدهی‌ها، توانایی مالی جوانان را برای تشکیل خانواده کاهش می‌دهد و آنها را به تعویق انداختن تصمیم به ازدواج وامی‌دارد.

- **تغییرات در الگوی مصرف:** تغییر در سبک زندگی و افزایش سطح توقعات، باعث شده است که جوانان برای تشکیل خانواده، به امکانات و رفاه بیشتری نیاز داشته باشند. تامین این نیازها، مستلزم داشتن درآمد بالا و ثبات مالی است که بسیاری از جوانان فاقد آن هستند.

تأثیر مشکلات اقتصادی بر تصمیم‌گیری جوانان برای ازدواج

^۱ نیک منش و کاظمی، علل و راه حل‌های تأخیر در ازدواج جوانان، ص ۱۵.

^۲ تاجبخش و محمدی، واکاوی دلایل گرایش جوانان به زندگی مجردی و رویگردانی از ازدواج، ص ۱۲۱.

^۳ سازمان ملی جوانان، بررسی وضعیت ازدواج جوانان، ص ۱۲۹.

- **ازدواج به عنوان یک گزینه:** ازدواج دیگر به عنوان یک ضرورت اجتماعی و مرحله‌ای اجتناب‌ناپذیر در زندگی دیده نمی‌شود. جوانان امروزه ازدواج را به عنوان یکی از گزینه‌های متعدد برای زندگی در نظر می‌گیرند.
- **نیازهای جنسی فراتر از ازدواج:** با تغییر نگرش‌ها و ارزش‌ها، بسیاری از افراد به این نتیجه رسیده‌اند که نیازهای جنسی را می‌توان در خارج از چارچوب ازدواج نیز برآورده کرد.
- **روابط آزاد و دوستی‌های صمیمی:** گسترش روابط آزاد و دوستی‌های صمیمی، باعث شده است که افراد بتوانند نیازهای جنسی خود را بدون الزام به ازدواج برآورده کنند.^۱
- **کاهش اهمیت نهاد خانواده:** به دنبال تغییر در نظام هنجاری جامعه، تغییر در ارزش‌ها، گسترش روابط آزاد، رفع محدودیت در روابط بین دو جنس مخالف کاهش یافته که به نوبه خود بسیاری از الگوهای رفتاری، ارزش‌های مربوط به خانواده را تحت تاثیر قرار داده و اهمیت نهاد خانواده و تعهدات طولانی‌مدت را کاهش داده است.^۲
- **تغییر در انتظارات از ازدواج:** انتظارات جوانان از ازدواج تغییر کرده و آنها به دنبال روابطی هستند که مبتنی بر عشق، برابری و استقلال فردی باشد.

ترس از تعهد

- **تجربه روابط کوتاه‌مدت:** روابط آزاد و کوتاه‌مدت، باعث می‌شود که جوانان به روابط طولانی‌مدت و تعهدآور شک کنند.
- **ترس از محدودیت:** ازدواج به عنوان یک تعهد طولانی‌مدت، می‌تواند احساس محدودیت و از دست دادن آزادی را در برخی جوانان ایجاد کند.

عدم آمادگی برای مسئولیت‌های ازدواج

- **تمرکز بر لذت‌جویی:** روابط آزاد، بیشتر بر لذت‌جویی و ارضای نیازهای آنی متمرکز است و به همین دلیل، جوانان ممکن است برای پذیرفتن مسئولیت‌های بزرگتری مانند ازدواج آماده نباشند.
- **ترس از شکست:** مشاهده طلاق‌های زیاد در اطراف، باعث می‌شود که جوانان از شکست در ازدواج بترسند و به همین دلیل، از تعهد دوری کنند.

^۱ رجبی، سن ازدواج، عوامل افزایش و راهبردهای کاهش آن، ص ۱۹.

^۲ شیخی، محمد تقی، جامعه‌شناسی زنان و خانواده، ص ۲۱۴.

تأثیر رسانه‌ها و فرهنگ عامه

جوانان امروز با انواع وسایل ارتباط جمعی نظیر ماهواره و اینترنت سرو کار دارند که غرایز جنسی آنان را تحریک می‌کند ولی امکان ازدواج برایشان فراهم نیست. تجردگرایی، حرکتی برخلاف نیاز طبیعی انسان است و اثرات و تبعات سوئی را به دنبال دارد که از لحاظ فردی و اجتماعی زیان بار است.^۱

- **ترویج سبک زندگی مجردی:** رسانه‌ها و فرهنگ عامه، سبک زندگی مجردی را به عنوان یک سبک زندگی جذاب و موفق به تصویر می‌کشند.
- **ایده‌آل‌سازی روابط کوتاه‌مدت:** نمایش روابط کوتاه‌مدت و عاشقانه در فیلم‌ها و سریال‌ها، باعث ایجاد انتظارات غیر واقعی در جوانان می‌شود.

راهکارهای مقابله با این تأثیرات

- **ترویج آموزش‌های جنسی و روابط:** آموزش‌های جنسی صحیح و آموزش مهارت‌های ارتباطی، می‌تواند به جوانان کمک کند تا روابط سالم و پایدار را برقرار کنند.

^۱ محبوبی منش، تغییرات اجتماعی ازدواج، ص ۱۲۴.

نتیجه گیری

متن اصلی به طور کلی به بررسی دلایل عدم رغبت جوانان به ازدواج در عصر حاضر پرداخته است.

تأخیر در ازدواج یک مسئله چندوجهی است که نیازمند رویکردی جامع و همه جانبه دارد. برای حل این مشکل، باید به عوامل مختلفی از جمله عوامل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و روانشناختی توجه شود. همچنین، لازم است که سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های اجتماعی با هدف ترویج ازدواج و حمایت از خانواده‌های جوان بازنگری شوند.

- عوامل فردی: عدم آمادگی، نداشتن فرد مناسب
- عوامل اجتماعی: تغییر نگرش‌ها نسبت به ازدواج، افزایش انتظارات
- عوامل اقتصادی: مشکلات مالی، نگرانی درباره آینده مالی
- عوامل فرهنگی: تغییرات در ساختار خانواده و جامعه

راهکارهای پیشنهادی:

- حمایت‌های دولتی: ارائه تسهیلات مالی و ایجاد زیرساخت‌های لازم برای تشکیل خانواده
- تغییر نگرش‌ها: ترویج ارزش‌های سنتی ازدواج در کنار تطبیق با نیازهای جامعه مدرن
- آموزش مهارت‌های زندگی: آموزش مهارت‌های ارتباطی، حل تعارض و مدیریت مالی به زوجین
- تسهیلات اجتماعی: ایجاد مراکز مشاوره و حمایت از خانواده‌های جوان

در کل، این متن به اهمیت ازدواج به عنوان یک نهاد اجتماعی و چالش‌های پیش روی آن پرداخته و راهکارهایی برای ترویج ازدواج ارائه داده است که امید بر آن است مثمر ثمر واقع شده باشد.

فهرست منابع

فهرست کتب:

- آزاد ارمکی، تقی، جامعه شناسی خانواده ایرانی، تهران، سمت، ۱۳۸۵.
- جوهری، ابونصر، الصحاح تاج اللغة و صحاح العربیه، بیروت، دارالعلم للملایین، ۱۴۰۷ق.
- دهخدا، علی اکبر، لغتنامه دهخدا، تهران، دانشگاه تهران، ۱۳۸۵.
- سازمان ملی جوانان، بررسی وضعیت ازدواج جوانان، تهران، انتشارات سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۱.
- سیادت، ساسان، برنامه ازدواج موفق، تهران، انتشارات خودیار، ۱۳۹۰.
- شیخی، محمد تقی، جامعه‌شناسی زنان و خانواده، انتشارات شرکت سهامی، ۱۳۸۲.
- صفرلو، محترم، آسیب شناسی تربیتی تاخیر ازدواج جوانان با تاکید بر منابع اسلامی، تهران، طلعه نور، ۱۴۰۲.
- عمید، حسن، فرهنگ عمید، تهران، انتشارات امیرکبیر، ۱۳۷۵.
- مطهری، مرتضی، نظام حقوق زن در اسلام، تهران، انتشارات صدرا، ۱۳۵۷.
- معین، محمد، فرهنگ معین، تهران، زرین، ۱۳۸۶.
- مهدوی، محمدصادق، بررسی تطبیقی تغییرات ازدواج، تهران، انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۷۷.
- هانا استون و ابراهام استون، پاسخ به مسائل جنسی و زناشویی، مترجم حمیدرضا پورحکمت، تهران، واشقان، ۱۳۹۰.

فهرست مقالات و پایان نامه‌ها:

- تاجبخش، غلامرضا، محمدی، حانیه، واکاوی دالیل گرایش جوانان به زندگی مجردی و رویگردانی از ازدواج، جمعیت شماره ۱۱۱ و ۱۱۲، ۱۳۹۹، صص ۱۱۳-۱۳۳.
- حسنی، سعدالله، آسیب شناسی فرهنگی جامعه فعلی ایران و راهکارهای برون رفت از آن، پایان نامه سطح چهار، مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۹۴.

- خیری، مرضیه، حاجی آقا، مهدی، بررسی آسیب شناختی اجتماعی بالارفتن سن ازدواج از دیدگاه دانشجویان دختر دانشگاه آزاد واحد ارومیه، فصلنامه مطالعات جامعه شناسی، شماره ۳۰، دوره ۹، ۱۳۹۵.
- رجبی، سن ازدواج، عوامل افزایش و راهبردهای کاهش آن، معرفت، شماره ۱۱۲، ۱۳۸۶.
- زاهدی مقدم، حسین، آسیب شناسی اخلاقی و تربیتی زندگی فردی (خانه های مجردی) از منظر اسلام، پایان نامه سطح ۳، مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۳۹۵.
- شفائی مقدم و دیگران، بررسی نقش عوامل اجتماعی فرهنگی و اقتصادی موثر در نگرش منفی به ازدواج، فصلنامه جامعه پژوهی فرهنگی، دوره ۶، شماره ۲، ۱۳۹۴.
- گرایلی، محمد باقر، پناهی، محمد، افزایش سن ازدواج زنان، علل و پیامدها، پژوهش های نوین در گستره تاریخ، فرهنگ و تمدن شیعه، ۱۳۹۵، صص ۸۸-۱۰۰.
- محبوبی منش، حسین، بررسی وضعیت اعتیاد به مواد مخدر جوانان»، گزارش ملی جوانان، نشر سازمان ملی جوانان، ۱۳۸۱.
- محبوبی منش، حسین، تغییرات اجتماعی ازدواج، مطالعات راهبردی زنان، ۱۳۸۳ ش ۲۶، صص ۱۱۵-۱۳۳.
- نساجی، اسماعیل، چالش های خانواده و مشکلات تربیتی فرزندان، درسهای از مکتب اسلام، ۱۳۹۱، شماره ۱۶، صص ۴۸-۵۸.
- نیازی، محسن، شاطریان، محسن، شفایی مقدم، الهام، بررسی نقش عوامل اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی موثر در نگرش منفی به ازدواج، جامعه پژوهی فرهنگی، دوره ۶، شماره ۲، ۱۳۹۴، صص ۶۷-۹۱.
- نیازی، محسن، رستگاری، شاهو، فرهادیان، علی، بررسی عوامل موثر بر ازدواج گریزی جوانان، پژوهش های جامعه شناختی سال ۱۸، ۱۴۰۳، شماره ۳، صص ۲۶-۴۲.
- نیک منش، زهرا، کاظمی، یحیی، علل و راه حل های تاخیر در ازدواج جوانان، علوم تربیتی و روانشناسی، ۱۳۸۵، شماره ۵، صص ۱۳۰-۱۴۸.